Лабораторна робота № 1.
Термін виконання: вересень 2020 р.

Лабораторна робота № 1
ГЕНЕРУВАННЯ ПСЕВДОВИПАДКОВИХ ЧИСЕЛ

Написати програму, що реалізує десять генераторів псевдовипадкових чисел. Кожний генератор викликати за допомогою меню, яке реагує на ввід цілого числа: 1, ... , 10. Згенерувати послідовність псевдовипадковіх чисел, яка має якнайдовший період (не менше 100). Перевірка умов застосування алгоритмів є обов'язковою.

Побудувати гістограму, яка ілюструє розподіл чисел на інтервалах [0;1] (для нормального розподілу), [-3;3] (для нормального розподілу), [0; 100] – для решти розподілів. Гістограму подати у вигляді таблиці. Наприклад, для рівномірного розподілу вона виглядатиме приблизно так. Частота обчислюється як дріб, чисельником якого є кількість потраплянь випадкових чисел в певний інтервал, в знаменником – повна кількість згенерованих чисел.

Інтервал	Частота
[0; 0,1]	0.05
[0.1;0.2]	0.15
[0.2;0.3]	0.1
[0.3;0.4]	0.12
[0.4;0.5]	0.1
[0.5;0.6]	0.15
[0.6;0.7]	0.05
[0.7;0.8]	0.08
[0.8;0.9]	0.16
[0.9;1.0]	0.04

Генератори псевдовипадкових чисел, як правило, породжують ціле число X, яке лежить в інтервалі від 0 до деякого заздалегідь заданого числа m. Тому дійсні псевдовипадкові числа, рівномірно розподілені між 0 і 1, обчислються за формулою $U = X/m$.

I. МЕТОДИ ГЕНЕРУВАННЯ РІВНОМІРНО РОЗПОДІЛЕНИХ ЧИСЕЛ
I.
1. Лінійний конгруентний метод. [Кнут, т.2., с. 29–39]

$$X_{n+1} = \left(aX_n + c\right) \bmod m,$$

$$U_{n+1} = \frac{X_{n+1}}{m}, n \geq 0,$$

де m – модуль, $m > 0$, a – множник, $0 \leq a < m$, c – приріст, $0 \leq c < m$, X_0 – початкове значення, $0 \leq X_0 < m$.

Вибір модуля. Модуль повинен бути достатньо великим, оскільки період не може містить менше m чисел. Нехай w – довжина комп'ютерного слова, наприклад, 2^{32}. В якості m рекомендується брати найбільше просте число, яке не перевищує w.

Вибір множника. Цей вибір визначається наступною теоремою: лінійна конгруентна послідовність, визначена числами m, a, c і X_0 має період m тоді і лише тоді, коли виконуються три умови:

1) числа c і m є взаємно простими;
2) число $b = a$–1 є кратним числу p для кожного простого числа p, яке є дільником числа m;
3) число b є кратним 4, якщо число m є кратним 4.

2. Квадратичний конгруентний метод [Кнут, т.2., с. 46, 57 (вправа 8)]

$$X_{n+1} = \left(dX_n^2 + aX_n + c\right) \bmod m,$$

$$U_{n+1} = \frac{X_{n+1}}{m},\ n \geq 0.$$

Вибір параметрів. Цей вибір визначається наступною теоремою: квадратична конгруентна послідовність, визначена числами m, a, c, d і X_0, має період m тоді і лише тоді, коли виконуються чотири умови:

1) числа c і m є взаємно простими;
2) числа d і a–1 є кратними числу p для всіх чисел p, які є простими непарними дільниками числа m;
3) число d є парним і $d \equiv a-1 \bmod 4$, якщо число m є кратним 4;
   число $d \equiv a-1 \bmod 2$, якщо число m є кратним 2;
4) $d \not\equiv 3c \bmod 9$, якщо число m є кратним 3.

3. Числа Фібоначчі [Кнут, т.2., с. 47]

$$X_{n+1} = \left(X_n + X_{n-1}\right) \bmod m,\ n \geq 0.$$

$$U_{n+1} = \frac{X_{n+1}}{m}$$

4. Обернена конгруентна послідовність [Кнут, т.2., с. 53, 61 (вправа 36)]

$$X_{n+1} = \left(aX_n^{-1} + c\right) \bmod p,$$

$$U_{n+1} = \frac{X_{n+1}}{m},\ n \geq 0,$$

де p – просте число, число X_n набуває значень із множини $\{0, 1, ..., p-1, \infty\}$, а обертання визначається за правилами $0^{-1} = \infty$, $\infty^{-1} = 0$. В інших випадках $XX^{-1} \equiv 1 \bmod p$. [Кнут, т.2., с. 53]

Вибір параметрів. Обернена конгруентна послідовність

$$X_{n+1} = \left(aX_n^{-1} + c\right) \bmod 2^e,\ X_0 = 1,\ e \geq 3$$

має період 2^{e-1}, якщо $a \bmod 4 = 1$ і $c \bmod 4 = 2$.

5. Метод об'єднання [Кнут, т.2., с. 55]

$$Z_n = \left(X_n - Y_n\right) \bmod m,$$

$$0 \leq X_n < m,\ 0 \leq Y_n < m' \leq m,$$

$$U_{n+1} = \frac{Z_{n+1}}{m},\ n \geq 0.$$

II. МЕТОДИ ГЕНЕРУВАННЯ НОРМАЛЬНО РОЗПОДІЛЕНИХ ЧИСЕЛ

$$N(0,1): \quad F(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}} \int_{-\infty}^{x} e^{\frac{-t^2}{2}} dt$$

6. Правило “3 сігма” [Мейн, Савитч, с. 119]

$$X_n = m + (sum - 6)\sigma,$$

де m – медіана, σ – дисперсія, sum – сума дванадцяти випадкових чисел, рівномірно розподілених на інтервалі [a, b]. Якщо [a, b] = [0; 1], то m = 0, а σ = 1. Правило 3-сігма стверджує, на проміжку [m–3σ; m+3σ] міститься 99,7% всіх випадкових чисел, що мають розподіл N(m,σ^2). Отже для побудови гістограми розподілу N(0,1) достатньо обмежитись інтервалом [-3;3].

7. Метод полярних координат [Кнут, т.2., с. 146]

7.1. Нехай U_1 і U_2 – випадкові числа, взяті із генеральної сукупності всіх чисел, рівномірно розподілених на інтервалі [0; 1]. Виконати такі перетворення.

$$V_1 \leftarrow 2U_1 - 1,$$
$$V_2 \leftarrow 2U_2 - 1.$$

Числа V_1 і V_2 належать генеральній сукупності чисел, рівномірно розподілених на інтервалі [-1; 1].

7.2. $S \leftarrow V_1^2 + V_2^2$.

7.3. Якщо $S \geq 1$, виконати пункти 7.1 і 7.2.

7.4. Виконати такі перетворення.

$$X_1 \leftarrow V_1 \sqrt{\frac{-2\ln S}{S}},$$
$$X_2 \leftarrow V_2 \sqrt{\frac{-2\ln S}{S}}.$$

7.5. Видати числа X_1 і X_2.

8. Метод співвідношень [Кнут, т.2., с. 155]

8.1. Згенерувати дві незалежні випадкові величини, рівномірно розподілені на інтервалі [0; 1]: $U \neq 0$ і V.

8.2. $X \leftarrow \sqrt{\frac{8}{e}} \frac{V - \frac{1}{2}}{U}$.

8.3. (Необов’язкова перевірка верхньої грані.) Якщо $X^2 \leq 5 - 4e^{\frac{1}{4}}U$, то результатом є число X. Завершити алгоритм.

8.4. (Необов’язкова перевірка нижньої грані.) Якщо $X^2 \geq \frac{4e^{-1.35}}{U} + 1.4$, то повернутися на крок 8.1.

8.5. (Остаточна перевірка.) Якщо $X^2 \leq -4\ln U$, то видати число X і завершити алгоритм, інакше повернутися на крок 8.1.

III. Методи генерування інших розподілів

9. Метод логарифму для генерування показового розподілу [Кнут, т.2., с. 157]

$$F(x) = 1 - e^{-\frac{x}{\mu}},\ x \geq 0\,.$$

Якщо $y = F(x) = 1 - e^{-\frac{x}{\mu}}$, то $x = F^{-1}(y) = -\mu \ln(1-y)$. Таким чином, величина

$$x = -\mu \ln(1-U),$$

має експоненційний розподіл, якщо число U належить генеральній сукупності випадкових величин, рівномірно розподілених на інтервалі [0; 1]. Оскільки величина 1-*U* має той же самий розподіл, формулу можна спростити:

$$x = -\mu \ln U\,.$$

10. Метод Аренса для генерування гамма-розподілу порядку *a* > 1 [Кнут, т.2., с. 159]

$$F(x) = \frac{1}{\Gamma(a)} \int\limits_0^x t^{a-1} e^{-t} dt,\ x \geq 0,\ a > 0\,.$$

10.1. (Генерування кандидата.) Згенерувати випадкове число U, що належить генеральній сукупності випадкових величин, рівномірно розподілених на інтервалі [0; 1]. Виконати операції

$$Y \leftarrow tg(\pi U),$$

$$X \leftarrow \sqrt{2a-1}Y + a - 1\,.$$

10.2. (Перша перевірка.) Якщо $X \leq 0$, повернутися на крок 10.1.

10.3. (Остаточна перевірка). Згенерувати випадкове число V, що належить генеральній сукупності випадкових величин, рівномірно розподілених на інтервалі [0; 1]. Якщо $V > \left(1+Y^2\right)\exp\left((a-1)\ln\left(\frac{X}{a-1}\right) - \sqrt{2a-1}Y\right)$, повернутися на крок 10.1.

10.4. Видати число *X*.